

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Miluše Doškové a soudců JUDr. Vojtěcha Šimíčka a JUDr. Karla Šimky v právní věci žalobkyně: **T. T. M.,** zastoupené Mgr. Tomášem Ferencem, advokátem se sídlem Příbram II, Dlouhá 141, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Praha 7, Nad Štolou 3, pošt. schránka 21/OAM, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 18. 3. 2004, č. j. 24 Az 1840/2003 - 17,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žalovanému **se nepřiznává** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

Kasační stížností podanou v zákonné lhůtě se žalobkyně jako stěžovatelka domáhá zrušení shora uvedeného rozsudku Krajského soudu v Ostravě, kterým byla zamítnuta její žaloba proti rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 26. 7. 2003, č. j. OAM-3235/VL-10-05-2003. Tímto rozhodnutím byla žádost stěžovatelky o udělení azylu zamítnuta jako zjevně nedůvodná podle § 16 odst. 1 písm. g) zákona č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o azylu). Krajský soud dospěl k závěru, že rozhodnutí žalovaného je vydáno v souladu se zákonem a na podkladě dostatečně zjištěného stavu věci, proto žalobu zamítl.

Stěžovatelka v kasační stížnosti uplatňuje důvody obsažené v § 103 odst. 1 písm. b) a d) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“). Konkrétně upozorňuje, že se na řízení o udělení azylu vztahuje rovněž zákon č. 71/1967 Sb., o správním řízení (správní řád), jehož ustanovení (zejména § 3 odst. 3 a 4) žalovaný porušil. Toto porušení shledává v tom, že se žalovaný zabýval pouze otázkou, zda jsou splněny podmínky

pro udělení azylu podle § 12 zákona o azylu, avšak zcela pominul možnost udělení azylu podle § 13 a 14 citovaného zákona. Podle stěžovatelky měl žalovaný přezkoumat i důvody pro udělení azylu podle § 13 a 14 zákona o azylu a teprve poté případně rozhodnout o zamítnutí její žádosti podle § 16 odst. 1 písm. g) zákona o azylu. Jiným výkladem by totiž ustanovení § 13 a 14 zákona o azylu postrádala smysl, neboť by je žalovaný mohl snadno obcházet zamítnutím žádosti o udělení azylu podle § 16 odst. 1 písm. g) zákona o azylu, jak se tomu stalo právě v případě stěžovatelky. Žalovaný se tak nezabýval její věcí odpovědně a svědomitě, neboť neposoudil všechny důvody pro udělení azylu a řádně neodůvodnil, proč tyto důvody nejsou naplněny. Podle stěžovatelky také došlo v řízení před krajským soudem k vadám v podobě porušení procesních předpisů, které mělo za následek porušení jejího práva na přítomnost při soudním jednání a v důsledku toho bylo dotčeno její právo na spravedlivý proces. Stěžovatelka, která nebyla zastoupená advokátem, sice podala proti rozhodnutí žalovaného žalobu sepsanou v českém jazyce, avšak tuto žalobu nesepsala ona, nýbrž osoba od stěžovatelky cizí, která na rozdíl od ní ovládá český jazyk. S poukazem na § 64 s. ř. s. a § 18 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též „o. s. ř.“) stěžovatelka namítá, že soudu musela být skutečnost, že neovládá český jazyk, zřejmá minimálně z odůvodnění rozhodnutí žalovaného, kde se uvádí, že stěžovatelka byla s obsahem protokolu o pohovoru seznámena v jazyce vietnamském. Vzhledem k tomu stěžovatelka neměla důvod v řízení před soudem tlumočníka nepožadovat. Přesto byly veškeré výzvy ze strany soudu zasílány stěžovatelce v českém jazyce, který ona neovládá, a zmíněným výzvám (mezi něž patřila i výzva podle § 51 s. ř. s.) proto neporozuměla. Z uvedeného je tak zřejmé, že postupem krajského soudu došlo k zásahu do rovnosti účastníků řízení, neboť stěžovatelka jako cizinka nebyla schopna bez řádného překladu pochopit význam jednotlivých výzev. Vzhledem k uvedenému navrhuje, aby Nejvyšší správní soud napadený rozsudek Krajského soudu v Ostravě zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení; rovněž požádala o přiznání odkladného účinku této kasační stížnosti.

Žalovaný ve svém vyjádření ke kasační stížnosti uvedl, že považuje rozsudek krajského soudu i svoje rozhodnutí za vydaná v souladu se zákonem a odkázal na správní spis, zejména na podání a výpovědi stěžovatelky. K námitce týkající se nezjišťování důvodů azylu podle § 13 a 14 zákona o azylu žalovaný odkázal na rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 4 Azs 23/2003, ve kterém byla konstatována nadbytečnost odůvodňování § 14 zákona o azylu u zjevně nedůvodných žádostí o azyl. Pokud stěžovatelka namítá, že jí měl být ustanoven tlumočník, tak ani s tím žalovaný nesouhlasí. Stěžovatelka podala žalobu v českém jazyce a o tlumočníka nepožádala, potřeba tlumočníka tak ve smyslu § 18 odst. 2 o. s. ř., § 64 s. ř. s. nevyšla najevo. Navrhl proto, aby Nejvyšší správní soud kasační stížnost jako nedůvodnou zamítl.

Nejvyšší správní soud nejprve vážil nezbytnost rozhodnutí o žádosti o odkladný účinek kasační stížnosti. Dospěl k závěru, že o ní není třeba rozhodovat tam, kde je žadatel chráněn před důsledky rozsudku krajského soudu režimem pobytu za účelem strpění podle § 78b odst. 1, 2 zákona o azylu (cizinec má nárok na udělení víza za účelem strpění pobytu mj., pokud žádost doloží dokladem o podání kasační stížnosti proti rozhodnutí soudu o žalobě proti rozhodnutí ministerstva ve věci azylu a návrhu na přiznání odkladného účinku - takové vízum opravňuje cizince k pobytu na území po dobu platnosti víza, která je 365 dnů; na žádost cizince odbor cizinecké a pohraniční policie platnost víza prodlouží, a to i opakovaně) – ze zákona platnost uvedeného víza zaniká právní mocí rozhodnutí o kasační stížnosti. Pozitivní rozhodnutí o žádosti o odkladný účinek by tedy nemělo z hlediska ochrany stěžovatele žádný význam, negativní by před rozhodnutím o kasační

stížnosti bránilo řádnému soudnímu řízení. Při rozhodnutí o kasační stížnosti pak je rozhodnutí o odkladném účinku nadbytečné, neboť obecně může přiznání odkladného účinku kasační stížnosti přinést ochranu jen do doby rozhodnutí o této stížnosti.

Důvodnost kasační stížnosti posoudil Nejvyšší správní soud v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů (§ 109 odst. 2, 3 s. ř. s.).

Stěžovatelka namítá vadu řízení před správním orgánem, spočívající v tom, že při zjišťování skutkové podstaty, z níž správní orgán v napadeném rozhodnutí vycházel, byl porušen zákon v ustanoveních o řízení před správním orgánem takovým způsobem, že to mohlo ovlivnit zákonnost a krajský soud měl proto rozhodnutí žalovaného zrušit [§ 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s.] a rovněž vadu řízení před krajským soudem [§ 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.].

K tomu ze správního a soudního spisu vyplynulo, že dne 7. 7. 2003 požádala stěžovatelka o udělení azylu. V odůvodnění své žádosti uvedla, že jí ve Vietnamu zemřel manžel a ona se dostala do ekonomických potíží. Na radu známých proto odjela do České republiky za prací. O azyl žádá z důvodu legalizace svého pobytu a také proto, že nemá kde bydlet. K dotazu, zda se ve Vietnamu něčeho obává, odpověděla, že nikoli, ale vrátit se tam nechce. Při pohovoru k důvodům žádosti o udělení azylu vedeném dne 15. 7. 2003 stěžovatelka potvrdila, že jediným důvodem jejího ochodu z Vietnamu byly ekonomické potíže a že žádné problémy ve vlasti se státními orgány neměla. Žalovaný pak rozhodnutím ze dne 26. 7. 2003 její žádost zamítl jako zjevně nedůvodnou podle § 16 odst. 1 písm. g) zákona o azylu. Proti tomu podala stěžovatelka ke krajskému soudu žalobu v českém jazyce, kde namítala pochybení žalovaného ve správním řízení, když uvedla konkrétní ustanovení správního řádu a zákona o azylu, která podle ní žalovaný porušil. Přípisem ze dne 8. 9. 2003, psaným v českém jazyce, byla stěžovatelka dotázána, zda souhlasí s rozhodnutím ve věci bez nařízení jednání ve smyslu § 51 odst. 1 s. ř. s.; byla též poučena, že pokud se nevyjádří ve stanovené lhůtě, soud bude mít za to, že souhlasí. Na uvedenou výzvu stěžovatelka nijak nereagovala, ačkoli jí byla doručena dne 1. 10. 2003. Napadeným rozsudkem krajský soud její žalobu zamítl jako nedůvodnou; rozhodoval přitom bez nařízení jednání.

Pokud jde o důvod kasační stížnosti uvedený v § 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s., tak jeho naplnění spatřuje stěžovatelka v tom, že žalovaný porušil § 3 odst. 3 a 4 správního řádu, když se v řízení o udělení azylu zabýval pouze otázkou, zda jsou splněny podmínky pro udělení azylu podle § 12 zákona o azylu, avšak zcela pominul možnost udělení azylu podle § 13 a 14 citovaného zákona, a krajský soud pro tento vadný postup rozhodnutí žalovaného nezrušil.

Při posuzování této námitky vyšel Nejvyšší správní soud ze znění § 3 odst. 3 a 4 správního řádu a § 12 a § 16 zákona o azylu. Ustanovení § 3 odst. 3 a 4 správního řádu ukládá správním orgánům zejména povinnost zabývat se svědomitě a odpovědně každou věcí, která je předmětem řízení, vyřídit ji včas a bez zbytečných průtahů a použít nejvhodnějších prostředků, které vedou ke správnému vyřízení věci. Rozhodnutí správních orgánů musí vycházet ze spolehlivě zjištěného stavu věci a musí být přesvědčivá a vést občany a organizace k dobrovolnému plnění jejich povinností. Správní řízení je třeba vést tak, aby posilovalo důvěru občanů ve správnost rozhodování. Podle § 16 odst. 1 zákona o azylu se žádost o udělení azylu zamítne jako zjevně nedůvodná, nastane-li některá ze skutečností

uvedených pod písm. a) až k) zákona o azylu. V odst. 2 je pak stanoveno, že rozhodnutí o zamítnutí žádosti pro její zjevnou nedůvodnost lze vydat pouze ve lhůtě 30 dní od podání žádosti. Podle § 16 odst. 1 písm. g) zákona o azylu lze žádost o udělení azylu zamítnout jako zjevně nedůvodnou tehdy, pokud žadatel neuvádí skutečnost svědčící o tom, že by mohl být vystaven pronásledování z důvodů uvedených v § 12 citovaného zákona. Podle § 12 zákona o azylu se azyl cizinci udělí, bude-li v řízení o udělení azylu zjištěno, že cizinec: a) je pronásledován za uplatňování politických práv a svobod, nebo b) má odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických názorů ve státě, jehož občanství má.

Z uvedeného vyplývá, že pokud v řízení o udělení azylu vyplyne některá ze skutečností taxativně uvedených v § 16 odst. 1 zákona o azylu, pak správní orgán bez dalšího – ale jen ve lhůtě podle odstavce 2 téhož ustanovení – zamítne žádost, aniž by v řízení zjišťoval existenci některého z důvodů pro udělení azylu podle § 12 zákona o azylu. Pro rozhodování o udělení azylu z některého z důvodů předvídaných v § 13 a § 14 zákona o azylu je však určující závěr o neexistenci důvodů pro udělení azylu podle § 12 citovaného zákona. Tento důvod však žalovaný vůbec nebyl povinen zkoumat. Žalovaný správně zjistil, že stěžovatelka neuváděla skutečnosti svědčící o tom, že by mohla být vystavena pronásledování z důvodů uvedených v § 12 zákona o azylu, neboť uváděla důvody ekonomické, a zamítl její žádost jako zjevně nedůvodnou podle § 16 odst. 1 písm. g) zákona o azylu. V posuzované věci bylo tedy provedeno tzv. zkrácené řízení, a to z důvodu zjevně nedůvodné žádosti stěžovatelky, aniž by v tomto řízení důvody uvedené v § 12 byly zjišťovány. Jestliže důvody pro udělení azylu podle § 12 nebyly zjišťovány (nemohly být tudíž ani zjištěny) nepřichází v úvahu udělení azylu podle § 13, případně § 14 zákona o azylu. Správní orgán tak postupoval zcela v souladu se zákonem, když možnost udělení azylu podle § 13 odst. 1, 2 a § 14 zákona o azylu neposuzoval. Nejvyšší správní soud má tak za to, že se žalovaný zabýval v zákonných intencích žádostí stěžovatelky o udělení azylu a k namítanému porušení § 3 odst. 3 a 4 správního řádu nedošlo. Důvod kasační stížnosti uvedený v § 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s. tak nebyl shledán.

Namítá-li stěžovatelka, že krajský soud pochybil, když jí neustanovil tlumočníka a naopak jí zaslal výzvu podle § 51 s. ř. s. v českém jazyce, nemůže se s ní Nejvyšší správní soud ani v tomto ztotožnit.

Soudní řád správní neupravuje způsob, jakým má soud komunikovat s účastníkem řízení, jehož mateřským jazykem je jiný než český jazyk. Na takové situace je nicméně pamatováno v § 64 s. ř. s., podle kterého nestanoví-li tento zákon (s. ř. s.) jinak, použijí se pro řízení ve správním soudnictví přiměřeně ustanovení prvé a třetí části občanského soudního řádu. Podle § 18 odst. 1 o. s. ř., v němž se promítá článek 37 Listiny základních práv a svobod, mají účastníci v občanském soudním řízení rovné postavení, mají právo jednat před soudem ve své mateřštině a soud je povinen zajistit jim stejné možnosti k uplatnění jejich práv. Podle odst. 2 téhož ustanovení pak účastníku, jehož mateřštinou je jiný než český jazyk, soud ustanoví tlumočníka, jakmile taková potřeba vyjde v řízení najevo.

Z uvedených ustanovení tak plyne, že ne ve všech případech, kdy mateřštinou účastníka řízení je jiný než český jazyk, je dána povinnost soudu ustanovit takovému účastníku tlumočníka. Tato povinnost, v souladu s gramatickým, teleologickým i systematickým výkladem, vzniká soudu tehdy, pokud účastník o to požádá a pokud by pro jazykovou bariéru nemohl účinně obhajovat svá práva v řízení před soudem. Potřeba

tlumočníka musí být přitom zjevná a musí sama vyjít v řízení najevo, tedy bez toho, aby soud aktivně zjišťoval, zda jsou naplněny podmínky stanovené v § 18 odst. 2 o. s. ř. (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 8. 2004, č. j. 4 Azs 261/2004 - 57). Shora uvedené ustanovení o. s. ř., stejně jako závazky plynoucí z Listiny základních práv a svobod či mezinárodních smluv, směřují především k situaci, kdy je nařízeno ústní jednání (viz pravidelně slovní spojení „jednat před soudem“), a účastník, neznalý jednacího jazyka, by byl znevýhodněn v průběhu jednání, neboť by nemohl bezprostředně reagovat na jeho průběh (nemohl by např. odpovídat na jemu kladené otázky ze strany soudu apod.).

V projednávané věci má Nejvyšší správní soud za to, že stěžovatelka nebyla v průběhu řízení nikterak znevýhodněna, neboť - jak vyplývá z obsahu spisu - samotnou žalobu podala v českém jazyce a ni v ní vůči soudu neprojevila potřebu ustanovení tlumočníka.

Povinnost soudu obstarat překlad všech písemností, které budou stěžovatelce zasílány, do mateřského jazyka, za situace, kdy si stěžovatelka dokázala obstarat překlad žaloby do českého jazyka, aniž by o ustanovení tlumočníka požádala, by kladla na soud nepřiměřené nároky a byla tak v zjevném rozporu se zásadou hospodárnosti. Nelze odhlédnout rovněž od skutečnosti, že stěžovatelka o ustanovení tlumočníka pro řízení o žalobě nepožádala a ani poté, co obdržela výzvu ve smyslu § 51 odst. 1 s. ř. s., které podle svých slov neporozuměla, se na soud neobrátila se sdělením, že obdržené písemnosti nerozumí. Nečinnost stěžovatelky v tomto směru nemůže jít k tíži soudu, neboť ten nemohl dovozovat, zda a nakolik stěžovatelka českému jazyku nerozumí. Samotná skutečnost, že správní řízení bylo se stěžovatelkou vedeno v jazyce vietnamském, bez dalšího neznamená, že vyšla najevo potřeba ustanovit stěžovatelce tlumočníka podle § 18 odst. 2 o. s. ř., § 64 s. ř. s. Správní řízení je z hlediska zjištění azylově relevantních důvodů řízením rozhodným a tlumočník je zde zajišťován podle § 22 odst. 1 zákona o azylu.

Pro úplnost je třeba vzít v úvahu i rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 9. 2003, č. j. 5 Azs 5/2003 - 33, ve kterém zdejší soud mimo jiné vyslovil, že *cizinka v řízení o azylu musí být o právu vyjádřit se k možnosti rozhodnutí o věci samé bez jednání (§ 51 s. ř. s.) poučena v jazyce, jemuž rozumí.* Situace v uvedené právní věci je však od právní věci projednávané nyní zásadně odlišná. Tento závěr Nejvyšší správní soud učinil ve věci, v níž bylo o neudělení azylu žalovaným rozhodováno a azyl žadatelce nebyl udělen podle § 12, § 13 a § 14 zákona o azylu. Krajský soud, který v řízení o žalobě přezkoumává napadené rozhodnutí žalovaného v mezích žalobních bodů, tak mohl v tomto případě posuzovat, zda důvody stěžovatelkou uplatněné jsou azylově relevantní, či nikoli. Stěžovatelka pak v kasační stížnosti spojila s námitkou doručení výzvy podle § 51 s. ř. s. v českém jazyce a nekonání ústního jednání rovněž důvody, kterými hodlala v jednání před soudem již uplatněné žalobní body konkretizovat - tedy konkretizovala újmu, která jí byla způsobena nemožností účasti na jednání způsobené neporozuměním výzvě. Naproti tomu v právě projednávaném případě je situace odlišná. Stěžovatelka v kasační stížnosti pouze obecně namítala, že se pro neporozumění výzvě podle § 51 s. ř. s. nemohla ústního jednání účastnit, aniž by blíže uvedla, jaké konkrétní argumenty hodlala uplatnit. Navíc ani žádné relevantní důvody uplatnit nemohla, neboť její žádost o udělení azylu byla zamítnuta jako zjevně nedůvodná podle § 16 odst. 1 písm. g) zákona o azylu a v takovém případě se soudní přezkum napadeného rozhodnutí omezuje pouze na to, zda žalovaný správně zjistil, že stěžovatelka ve správním řízení neuváděla skutečnosti svědčící o tom, že by mohla být vystavena pronásledování podle § 12 zákona o azylu. Jednalo se tak o odlišné případy a proto na právě projednávanou věc nelze uvedené rozhodnutí zdejšího soudu použít.

Krajský soud tak neporušil zákon, když stěžovatelce v daném případě tlumočníka neustanovil. Žádný z uplatněných důvodů kasační stížnosti tak nebyl shledán.

Ze všech shora uvedených důvodů Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná a proto ji zamítl (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

Stěžovatelka, která neměla v tomto soudním řízení úspěch, nemá právo na náhradu nákladů řízení a úspěšnému žalovanému náklady řízení nevznikly. Proto soud rozhodl, že se žalovanému právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti nepřiznává (§ 60 odst. 1, § 120 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 16. 2. 2005

JUDr. Miluše Došková
předsedkyně senátu